తడి

కల్లం కట్టవ వారన చేని గట్టున కూచుని మెల్లిగా గడ్డి పరకల్ని పెరుక్కొంటోంది చెన్నమ్మ. గోడ కింద కట్టేసిన బర్రెదూడ ఆకలి చూడలేక లేని ఓపిక తెచ్చుకొని కర్ర వూతేసుకొంటూ వచ్చిందామె.

జంగిడి దొడ్లలోంచి తప్పించుకొన్న రెండు బర్రెగొడ్లు - వానకు తడిసి నల్లగా మగ్గి, కుళ్ళిపోయిన వేరుశెనగకట్టె కుప్పల్ని కొమ్ములతో కుమ్ముతున్నాయి.

స్వాతి కార్తె వచ్చింది మొదలు ముసురు పట్టింది. అక్కడక్కడా తేలిగ్గా వెళ్ళిపోయే మేఘాలు కుట్రపన్నినట్లు అన్నీ కలిసిపోయి ఆకాశానికి తెర గట్టాయి. సన్నసన్న పుల్లజినుకుల్తో, యీదురు గాలుల్తో మొదలైన వాన కార్తె చివరిదాకా తగ్గలేదు.

నీళ్ళ తడికి గతిలేని, వాననే నమ్ముకొన్న చేలల్లో ముక్కాలు భాగం ఎండిపోయిన పైరు యీ వానదెబ్బకు వూడలలో సహా కుళ్ళిపోయింది.

పీకాలనుకొని తడేసి సిద్ధంగా వుంచుకొన్న పైరుసైతం బాగా దెబ్బతింది. పీకి కుప్పలేసిన కట్టె పరిస్థితి మరీ అధ్వాన్నంగా ఉంది. కాయలన్నీ తెల్లగా మోసులెత్తి ఉన్నాయి.

రాకరాక వచ్చిన యీ వాన రైతు కళ్ళ చెరువుల్ని అలుగులు పొంగేలా నింపి వెళ్ళింది.

నిరుటి పరిస్థితి మళ్ళీ రాకుండా జాగ్రత్త పడుతున్నంతలో దయ్యంలా వచ్చిపడింది యీ వాన.

ఈ కరువుకు తోడు మనుషుల మధ్య ఆరిపోని 'పగ'లు

కడుపు నిండకున్నా పర్లేదు - కసిదీరాలి

పైరు పండకున్నా పర్లేదు - పంతం నెగ్గాలి.

పల్లె పూర్తిగా చెడిపోయింది.

నిన్న మొన్నటి దాకా బాగున్న తన వాళ్ళ మధ్య కూడా పగల సెగలే.

వెనగ్గా ఏదో సవ్వడి విన్పించి తలతిప్పి చూసింది ఆమె.

సుబ్బన్న వస్తూ కన్పించాడు.

మెల్లగా నడచుకొంటూ వచ్చి ఆమెకెదురుగా నిల్చున్నాడు.

తలెత్తి అతనికేసి చూసి మళ్ళీ తలదించుకొని గడ్డి పెరుక్కోసాగింది. 'ఏదో పనిబడి వచ్చిండు. ఎనక ముందాడతాండు. సిన్నప్పట్నించీ అంతే యీడు. ఏదన్నా కావాలంటే ఎదటబడి అడగడు. తనే కనిపెట్టి అందియ్యాల'

"ఏం నాయినా?" పలుకరించింది.

"ఏం లేదమ్మా!" నసిగాడు.

"పనిబడే వచ్చినట్టుండవ్. సెప్పు నాయినా."

కొద్దిసేపు మౌనం తర్వాత గొంతు విప్పాడు.

"కేసు మనమే గెలుస్చమంట అమ్మా!"

నిశ్శబ్దంగా వుండి పోయింది ఆమె.

ఆ విషయం తల్చుకొంటేనే గుండెల్లో బాధ సుడులు దిరుగుతోంది.

"లాయరుకు ఫీజు గట్టాల." గొణిగినట్లుగా అన్నాడు.

తలెత్తి అతనికేసి చూసింది.

"సేతిలో లెక్కలేదమ్మా! యాడ దిరిగినా దొరకలే."

ఆమె కర్థం కాలేదు.

తనేం చేయగలదు?

"నీ సేతి కడేలిస్చే...." గొంతుకేదో అడ్డుపడ్డట్లుగా ఆగిపోయాడు.

అర్థమైంది ఆమెకు.

తలొంచుకొని మౌనంగా వుండిపోయింది.

కొద్దిసేపటి తర్వాత మళ్ళీ కదిపాడు – "ఏమ్మా?" అంటూ.

ఆమె తలెత్తలేదు.

మౌనాన్ని వీడలేదు.

గడ్డిపరకల్ని పీకటం ఆపలేదు.

తల్లి ఉద్దేశ్యం అర్థమై మరేమీ మాట్లాడకుండా వెనుదిరిగి ఇంటికి నడిచాడు.

ఆలోచనలు ఒక్కసారిగా యీగల్లా ముసురుకున్నాయి, ఆమె తలనిండా. కళ్ళలో తడి కదిలింది. మెల్లిగా చెంపలమీదకు జారింది.

రాత్రి తిండి తినలేదు ఆమె – ఆకలి కాలేదంటూ.

సగం రాత్రిదాకా కంటిమీద కునుకులేదు.

ఈ ఏడాదంతా యిట్లాంటి రాత్రుల్ని చాలా గడిపింది ఆమె.

మొదటిసారి అక్కా తను ఆసుపత్రి వరండాలో చెరోవైపు కూచుని తెల్లార్లూ ఏడుస్తూ గడపటం బాగా గుర్తుంది.

అనుకోకుండా వచ్చింది అక్క కుటుంబానికి, తన కుటుంబానికి మధ్య కొట్లాట.

నిరుడు శెనక్కాయ నెల రోజుల పైరప్పుడు మొదలైంది గొడవకు మూలం.

తువ్వ చేలల్లో నెల రోజుల పైరయ్యేదాకా నీటి అవసరం వుండదు. వాతావరణంలో తేమ వుండే కాలం కాబట్టి యీమిరి పట్టుకొని వుంటుంది నేల. తవ్వకాలయింతర్వాత పైరు దొంగపూత పూసే సమయంలో ఒకపదునయితే చాలు.

అశ్లేష కార్తెలో కూడా వాన వంగలేదు. బెట్ట చేలల్లో అక్కడక్కడా పైరు వాడు బట్టింది.

మఖ వరకు చూసి చెరువు తూమెత్తుదా మనుకొన్నారు రైతులంతా. ఎందుకంటే చెరువులో నీళ్ళన్నీ రెండుదళ్ళకే సరిపోతాయి కాబట్టి. భూమి విస్తారానికి తగినచెరువు కాదుగాబట్టి. ఇప్పుడొక తడి వాడుకొన్నా, వర్షం రాకుంటే చెనక్కాయ పీకేటప్పుడు ఖచ్చితంగా ఓ తడి అవసరం కాబట్టి.

వారి పథకాలకు గండికొడుతూ అనుకోకుండా అశ్లేష వెళ్ళుదలలో ఒకనాటి ఉదయం చెరువుకింద కలకలం రేగింది.

పార భుజానేసుకొని నేనంటే నేనని పోటీలుపడి చేలకేసి వెళ్తోన్న జనంతో బాటు తనూ బైటకు నడుస్తోన్న పెద్ద మనవడు శీనును ఆపింది. "యేందొరే యిదెంతా?" అడిగింది.

"ఏముందీ? శెనక్కాయ సేనికి తడేసి వస్ఛా!" చెప్పాడు.

"అప్పుడే ఏం తడిరా?" ఆశ్చర్యంగా అడిగింది తను.

"అందరేస్సొన్లే!" చెబుతూ ఇల్లు దాటాడు.

తర్వాత విచారిస్తే తెలిసింది విషయం.

ఎవడెత్తాడో మరి గత రాత్రి తూమెత్తాడుట. నాలుగు చేలు పారాయి. వాడు తడేశాడని వీడూ.... వీణ్ణిచూసి ఇంకొకడు.. మరొకడూ... వేరొకడూ. వూరంతా....

తడి మరిగిన పైరు పదిరోజులు తిరక్కుండానే మరో తడికోసం ఎదురుచూస్తుంది.

చివరి తడి లేకుండా శెనక్కాయ ఎట్లా పీకాలి?

వానొస్తుందని నమ్మకమేమిటి?

ఆ విషయాన్ని ఆలోచించి చాలా బాధపడింది తను.

కాలువ దారులన్నీ తిరునాళ్ళయినాయి.

జనమంతా తొక్కుసలాడారు. చేలగెట్లెంట పరువెత్తారు. ఎండు కాలువల్ని బురదమయం చేసేందుకు నీళ్ళ కాలువల్లో పడి పొర్లాడారు.

చివరి భూముల వాళ్ళు తడివ్వలేదంటూ ఆక్రోశించారు.

చిన్న చిన్న ఘర్షణలతో ఎలాగో లాగు మొదటి తడి ఐపోయింది.

ఊడల చివర్లు పిందెలుగా రూపుదిద్దుకొంటున్నాయి.

మరో పదిరోజులకు రెండవ తడి మొదలైంది.

సగం నేల తడిసే సరికి తూముకు అందకుండా పోయాయి నీళ్ళు.

ఆయిల్ ఇంజన్లు తెచ్చి చెరువులోకి దించారు. పైపుల హాస్తాల్ని గుంటల గర్భాల్లోకి జొనిపారు.

పాలకోసం వెంపర్లాడే పసిపాపల్లా ఆరాటపడ్డారు జనమంతా. ఇంజన్లున్న వాళ్ళను బంగపడ్డారు. ఎండిపోయే పైరును చూసి లబలబ లాడారు.

మొదటిసారిగా తూమెత్తిన వాణ్ణి ఎలుగెత్తి తిట్టారు. తనప్పుడు బాగా తిరుగుతూండేది. చేనికాడికెళ్ళి వాళ్ళ అవస్థను చూసి బాధపడేది.

ఇంజన్ల గొంతెత్తి వారం రోజులు భోరుమంటూ ఏడ్చింది చెరువు. పైరు రెండవసారిగా చెరువు గుండెల్లో రక్తాన్ని కూడా పీల్చి వొట్టిదాన్ని చేసింది.

మరో వారానికే వారం రైతులంతా ఆలోచనల్లో పడ్డారు. పైకెగజూసే కొద్దీ ఆకాశం ఖాళీ చేతుల్తో వెక్కిరించటం ఎక్కువైంది. మనసంతా ఆరాటంగా వుంది. కాయలు ముదరొచ్చాయి. నోటికాడి కొచ్చిన పైరు.

'పీక్కునేందుకయినా గొర్రు సాలు చినుకులు పడితే' ఆశగా ఎదురు చూస్తున్నారు.

వానొచ్చేట్టు లేదు. నీళ్ళ దారి కనబడేట్టు లేదు.

భూమిలోని కాయలు బైటకెట్లా రావాలి?

చుట్టుపట్ల నీటి ఆధారం లేదు. ఉన్న ఒక్క బోరు బావి నర్శింహారెడ్డిది. దానికి బాగా గిరాకీ పెరిగింది. రైతులంతా అక్కడ తేనెటీగల్లా మూగి ఉన్నారు.

ఎకరాకు మూడొందల వంతున బేరం కుదిరింది.

చాలా మంది రైతులు వూరట చెందారు.

తమ చేను జ్యోతి వాగు గట్టున్నే వుంది. వాగులో పెద్ద గుండం వుంది. మొన్నటిదాకా చెరువులో నీళ్ళుండటం వల్ల ఆ గుండం ఎండిపోలేదు.

తన కొడుకు, మనవళ్ళు గుండానికి ఇంజన్ బిగించి నీళ్ళేస్తున్నారు.

మాపటేల అక్క కొడుకు రంగన్న వచ్చాడు.

"చేనెండిపోతాంది. మీ గుండంలో రవ్వన్ని నీల్లియ్యరాదంటరా!" అడిగాడు సుబ్బన్నను.

"మాకు సరిపోను మిగుల్తే దానికేం బాగ్గెం? అట్టనే యేసుకొందూలే" చెప్పాడు సుబ్బన్న.

మర్నాడు పొద్దున్నే మళ్ళీ వచ్చాడు రంగన్న.

"గుండంలో నీల్లయిపోతాండయి. ఒక కయ్యన్నా తడుపుకోనీ రాదూ!" అడిగాడు.

"మా సేను ఎండబెట్టుకోవాలా" మొహమాటం లేకుండా చెప్పాడు సుబ్బన్న.

"ఒక్కొంతు నీల్లియ్. యిత్తనాలన్నా దక్కుతాయ్" బంగపడ్డాడు.

సుబ్బన్న వొప్పుకోలేదు.

రంగన్నకు ఓపిక చచ్చినట్లుంది 'గుండం ఒకరి సొత్తేమీకాదంటూ' విసవిసా వెళ్ళాడు.

తనకేమి చెప్పేందుకు పాలుపోలేదు.

పూర్వం నించీ ఆ గుండాన్ని వాడుకొనేది తమవాళ్ళే. ఇసుక మేట వేస్తే పూడిక తీసేవాళ్ళు. జంబు కోసేవాళ్ళు. ఎవరయినా చేపలు పట్టుకొంటే సగ భాగం తీసికొనే వాళ్ళు.

అవతల అక్క కొడుకు. ఇవతల తన కొడుకు.

పాపిష్టి కరువు గాలం. గలాభా పెట్టుకొంటారేమో? సమయానికి తన పెద్ద మనవడు శీను ఇంటివద్ద లేనిది కూడా ఒకందుకు మంచిదే. వాడొట్టి ముక్కోపి. పొద్దు వాటాలుతుండగా చేనికాన్నించి చిన్న మనవడు చంద్ర వగిరిస్తూ పరుగెత్తుకొచ్చాడు.

అప్పుడే బస్సుదిగి కాళ్ళు మొగం కడుక్కొని పళ్ళెం ముందు కూచుని ఉన్నాడు శీను.

"అన్నా!... నాయన్ను పెదనాయినోల్లు కొట్టిన్రు. తలకాయ పగిలింది. నేలబడిండు..." ఇంకా ఏదో చెప్పబోతున్నాడు వాడు.

పళ్ళెం ముందునించి చివాలున లేచాడు శీను. చెప్పులేసుకొని మూలనున్న కర్ర అందుకొని గడప దాటాడు.

తను "ఒరే... ఒరే..." అంటూ ఆందోళనగా అరుస్తోంది.

తన పిలుపు విన్పించుకోలేదు.

అటో ఇటో తేలంది వాడు వెనక్కి రాడు. ఖాయంగా కొట్టుకు చస్తారు.

తనకేమీ పాలుపోలేదు. కాళ్ళు చేతులు ఆడలేదు. మెల్లగా ఓపిక తెచ్చుకొని బైటకు నడిచి వాళ్ళను వీళ్ళను కేకేసింది. బావురుమంటూ విషయం చెప్పింది.

చాలా మంది ఆడ మగ జ్యోతివాగు కేసి పరువెత్తారు.

పదిరే శరీరంతో తనూ కదిలింది.

పోలేరమ్మ చేను దాటబోయే సరికి జనం వెనక్కివస్తూ కన్పించారు.

అందరూ ఆందోళనగా వున్నారు. ఆతృత పడుతున్నారు.

"ఏం జరిగింది నాయినా?" అడిగింది.

ఇద్దరు ముగ్గురు పలుకలేదు.

ముత్రాసు పిచ్చన్న చెప్పాడు "మీ అక్క కొడుకు రంగన్ననూ ఆయన కొడుకునూ మీ శీనయ్య తలకాయలు పగలగొట్టిండు" అంటూ.

"మా సుబ్బన్న...?"

"పలకడంలే."

కుప్ప కూలిపోయింది తను.

ఎవరో భుజానేసుకెళ్ళారు. ఇంటికాడ మంచంమీద పడేశారు.

మాపటేలకు ఎలాగో తంటాలు పడి నర్సాపురం ఆసుపత్రి చేరుకొంది.

అప్పటికే తెలిసింది ఇరుపక్కలా కేసులు పెట్టుకొన్నారని.

చిన్న మనవణ్ణి అడిగింది "కేసెందుకు పెట్టిన్రూరా?" అని

"పెట్టకుంటే? ... వాల్లు ముందు కేసుబెడ్తే మన కిబ్బంది గాదూ!" చెప్పాడు వాడు.

"ఎవరు సెప్పిన్రోరే యీ కూలిపొయ్యే ఉపాయం?"

"పెద్దిరెడ్డి మామ. ఆయనే దగ్గరుండి కేసు బెట్టిచ్చిండు."

దీర్ఘంగా నిట్టూర్చింది తను. బాధేసింది. 'ఈపక్క పెద్దిరెడ్డి నిలబడిందంటే ఆ పక్క రామిరెడ్డి కొమ్ము కాసుంటాడు. ఈఉపాయమే వాల్లకూ సెప్పుంటాడు. ఇద్దరికీ బాగా ఎగదోసుంటారు. నిప్పుల్లేకుండానే కొంపలు కాల్చుతరు."

ఇద్దరి మధ్యనా చిచ్చుబెట్టేందుకు ఇన్ని యేండ్లకు వాళ్ళకు అవకాశం చిక్కింది.

ఈ కేసులు ఇప్పుడిప్పుడే వొగ దెగవు.

రాత్రయింది.

ఆసుపత్రి వరండాలో ఒక మూల ఏడుస్తూ కూచుని వుంది అక్క. తనూ రెండో వైపు కూచుంది.

గుండెల్లో తుమ్మముల్ల గుచ్చుకొన్నట్లుగా ఉంది.

అక్కా చెల్లెల్లుగా ఇన్ని రోజులూ ఎంతో అన్యోన్యంగా సంసారాల్ని గడుపు కొచ్చారు తాము. తమ కొడుకులూ, మనవళ్ళూ ఒకరిమీద మరొకరు చూపించుకొనే ఆప్యాయతలకు, అనురాగాలకు మురిసిపోయారు.

కాటికి కాళ్ళు చాచిన సమయంలో ఎదరైన యీకష్టాన్ని భరించాలంటే సాధ్యం కాకుండా వుంది.

తెల్లార్లూ మౌనంగా రోదిస్తూనే గడిపారు తాము.

ఒకర్నొకరు ఓదార్చుకోలేని పరిస్థితి.

రోజులు గడిచే కొద్దీ ఒంటిమీద గాయాలు మానాయి. నీళ్ళ తడి లేక పైర్లు ఎండాయి. నీటి గుండాలు వొట్టి పోయాయిగాని ద్వేషాలు యింకిపోలేదు.

చెరొక నాయకుణ్ణి వెంటేసుకొని లాయర్ల చుట్టూ తెగతిరిగారు - రంగన్న సుబ్బన్నలు. లాయర్ల చేతులు తడిపేందుకు తమ చేతుల్లో తడారి మరొకరి వద్ద చేతులు చాచారు.

కూతురి పెళ్ళికని కొనిపెట్టిన బంగారాన్ని తృణప్రాయంగా అమ్మేశాడు రంగన్న.

నిరుటి సంవత్సరం పెద్దిరెడ్డితో పోటీ పడి కొన్న అర్ధెకరం మడికయ్యను అసలుకు తగ్గించి అతనికే వదిలాడు సుబ్బన్న.

ఇరువైపులా పౌరుషాలు నింపుతున్నారు యింకా.

తొలకరింపు లొచ్చాయి.

సేద్యాలు మొదలయినాయి.

కేసులు వొగదెగలేదు. కోర్టుకు తిరుగుతూనే ఉన్నారు.

మృగశిర కార్తెలో పెద్ద ఆవడిగాలులొచ్చి మహావృక్షాల్ని సైతం వేర్లతో సహా లేపేశాయి.

రంగన్న సుబ్బన్నల పరిస్థితి కూడా అలాగే ఉంది.

పునర్వసు వెళ్ళుదలకు మళ్ళీ ఒక వర్షం కురవటంతో గొర్రుతోలి గుంటిక పాసి పెట్టుకున్నారు రైతులు.

చెనక్కాయల్ని చేటల్లో పోసికొని కసాలుగా వొల్చుకొంటున్నారు. రాత్రిళ్ళు సైతం రచ్చ బండలమీద చెనక్కాయల బుట్టల్తో కూచునే యవ్వారం చేస్తున్నారు.

పెట్టుబడులకు బరువై పాస్పేటు వగైరాలు అప్పుదెచ్చాడు సుబ్బన్న.

ఎలాగయితేనేం నేలలో విత్తనాలు పడ్డాయి.

ఏదొక వానను చూసి విత్తటం.... పెట్టుబడినంతా మట్టిలో వొలకబోయించి మేఘాలు తమాషా చూడటం మామూలైంది.

తన కొడుకు సుబ్బన్న పరిస్థితి బాగా దిగజారింది. రంగన్నకు ఇంతకంటే అధ్వానంగా వుందట. వాయిదా వాయిదాకు తమ జేబుల్ని లోతుగా తడిమే లాయర్ల చూపులకు వొణికిపోతున్నారుట యిద్దరూ.

అన్నదమ్ములిద్దరూ కలిసి మెలసి సుఖంగా బతకటం కన్ను కుట్టిన గ్రామ పెద్దలకు ఇప్పుడు ఆనందంగా ఉంది.

కొడుకును చూస్తోంటే తనకు బాధగా ఉంది.

ఒక్క పూట నీళ్లొదిలుంటే ఇంత గొడవ వుండకపోను. రంగన్నేం పరాయివాడు కాకపోయే. తన స్వంత అక్కకొడుకే.

"ఏమ్మా కూకోనుండవ్?"

ఆలోచనల్లోంచి తేరుకొని ఉలిక్కిపడి చూసింది చెన్నమ్మ.

ఎదురుగా కొడుకు.

"ఏం లేదు నాయినా! నిద్రబట్టలే" చెప్పింది.

"సేతి కడేలడిగినానని సింత బడ్తాండావా అమ్మా! వొద్దులే. నేనే యాన్నోసోట తంటాలుబడ్తా" చెప్పాడు.

"ఎందుకొరే యీ అగసాట్లన్నీ?" బాధగా అంది.

"మనం కేసు గెల్సొద్దా?"

"గెల్సకుంటేం?"

"వాల్లు గెలుస్చే నలుగుర్లో మనం తలెత్తుకొని తిరుగుతామా" అంటూ తన మంచం కేసి నడిచాడు.

ఆవేదనగా నిట్టూర్చింది ఆమె.

మెల్లగా మంచం మీద వొరిగింది. చీకటి ఆకాశంలోకి చాలాసేపు అలాగే చూస్తూ గడిపింది. కంటిమీదకు నిద్ర రాలేదు. ముంజేతి కడియాలు తలకింద వొత్తుకొంటున్నాయి.

ఆకాశంలో స్వర్గం బాట అస్పష్టంగా కన్పిస్తోంది.

తలకింది చేతుల్ని ఎదలపైకి తెచ్చుకొని కడియాల్ని తడువుకొంది. అవి రెండూ రెండు బండి చక్రాలై స్వర్గం బాట మీద ఏవో ఆలోచనల్ని యీడ్చుకెల్తున్నట్లుగా అన్పించి మెల్లగా లేచి కూచుంది.

కొడుకు మంచం మీంచి గురక విన్పిస్తోంది.

చేతులకున్న కడియాల్ని బైటకు లాగింది. పైట కొంగులో ముడేసుకొని బొడ్లో దోపుకొంది. మంచం మీంచి లేచి వూతకర్ర అందుకొంది. కళ్ళు తిరిగినట్లనిపించి కొద్దిసేపు అలాగే నిల్చుని తర్వాత కదిలింది.

చిమ్మ చీకటిగా ఉంది. ఏమీ కన్పించటం లేదు. అలవాటు పడ్డ దారిగాబట్టి కొంత దూరం ముందు కెళ్ళి దక్షిణపు వీధిలోకి తిరిగింది.

నక్షత్రాల కాంతి పల్చగా జారుతోంది. రంగు మిద్దెలు అస్పష్టంగా కన్పిస్తున్నాయి. నడక వూత కర్రమీద సైతం భారంగా ఉంది. ఆయాసంగా ఉంది.

నర్సిహ్మారెడ్డి ఇంటిముందుకొచ్చింది. వీధికి మరోవైపున్న పిచ్చన్నకొట్టం ముందరి అరుగుమీద ఉస్సూరుమంటూ కూలబడింది.

నర్సిహ్మారెడ్డి ఇంటికి బలమైన ప్రహరీ ఉంది. గొడ్డు గోదా అంతా లోపలే.

"యీడే - యీడు జేసిన తిరగడే యిదెంతా." కసిగా అనుకొంది ఆ యింటికేసి చూస్తూ.

బొడ్లోని అడపం తీసి ముడివిప్పింది. ఒక అరలోంచి దంచి పెట్టుకొన్న వక్కాకు తీసి నోట బెట్టుకొంది. మరో అరలోంచి సున్నపు పొడిని రెండు వేళ్ళతో పట్టి నోట రాల్చుకుంది. అడపం చుట్టి మళ్ళీ బొడ్లో దోపుకుంది. ఊత కర్ర అందుకొని లేచి మెల్లిగా నడక సాగించింది.

వెల్తూ వెల్తూ వెనక్కి తిరిగి నర్సిహ్మారెడ్డి మిద్దెకేసి చూస్తూ మెటికలు విరిచింది."నీ వంశంగూల" అంటూ తిట్టింది.

దీనికంతటికీ కారణం వాడే.

ఈ యేడుకూడా నిరుటిలాగే వుంటుందని రైతులు భయపడ్డారు.

రంగన్న సుబ్బన్నల పరిస్థితి చూస్తున్నారు.కాబట్టి ఎవరూ తొందర పడకూడదని నిర్ణయించుకొన్నారు. దొంగ పూతపూసేదాకా ఎవరు తూమెత్తినా అపరాధం కట్టాలని కూడా తీర్మానించుకొన్నారు.

ఇన్ని కట్టుదిట్టాల్లో కూడా ఒకనాటి ఉదయం చెరువుకింద కలకలం చెలరేగింది.

తూమెత్తేదుట, చేనికి నీళ్ళేసేడుట.

ఆ చేను బాలయ్యది.

అందరూ అతని మీదకు దండెత్తారు.

బిత్తర పోయాడు బాలయ్య, కుయ్యో మొర్రో అంటూ ఏడ్చాడు తనకేమీ తెలీదన్నాడు.

అతనికి తెలీకుండా అతని చేనికి ఎవరో వచ్చి నీళ్ళెందుకు వేస్తారో తల బద్దలు కొట్టుకొన్నా అర్థం కాలేదు ఎవరికీ.

బాలయ్య ఏడుపులు పెడబొబ్బలు చూసి అతన్ని దోషిగా నిలబెట్టలేకపోతున్నారు. తొందరపడి మరొకడు, ఇంకొకడు నీళ్ళియనందుకు ఓ వైపు సంతోషిస్తున్నారు.

వివరాల కోసం ప్రయత్నించారు.

గొర్ల కాపర్లు ఓ విషయం చెప్పారు. తాము గతరాత్రి గొర్ల వద్ద కెల్తోంటే ఒకమనిషి కంగారుగా బాలయ్య చేలో కన్పించాడనీ, కాలువలో నీళ్ళు పారుతున్నాయనీ, ఆ మనిషి నర్సిహారెడ్డి కూలోడనీ.

రైతులకు మొదట అర్థం కాలేదు.

నర్సిహారెడ్డి తూమెత్తించి బాలయ్య చేనికి నీళ్ళేయించటంలోని చిదంబర రహస్య మేమిటో ఎవరికీ బోధ పళ్ళేదు.

నిదానంగా ఆలోచించిన మీదుట అతని కుట్ర అర్థమైంది.

నిరుడి సంవత్సరం చెరువు నీళ్ళు అయిపోయి చివరి తడికి నర్సిహారెడ్డి బోరుబావి మీదనే రైతులంతా ఆధారపడటం వల్ల అతనికి దగ్గర దగ్గర ముప్పైవేల రూపాయల్దాకా ఆదాయమొచ్చింది.

ఈ సంవత్సరం కూడా అదే ఉపాయాన్ని ప్రదర్శించాలనుకొన్నాడు.

రైతులంతా ఆగ్రహంతో వూగిపోయారు గాని అతన్నేమీ చేయలేకపోయారు. సుబ్బన్న రంగన్నల వల్ల రెండు జట్లుగా విడిపోయిన రైతు కుటుంబాల అనైక్యత నర్సిహారెడ్డికి లాభించింది.

'వాని మూలంగానే తామింత ఇబ్బందుల పాలయింది.'

దీర్ఘంగా నిట్టూర్చింది చెన్నమ్మ.

వీధి మలుపులోని నాలుగంకణాల కొట్టం ముందాగింది.

వరుసగా మంచాలున్నాయి.

తడువుకొంటూ పందిరికింద మంచం వద్ద కెళ్ళింది.

అక్కడ మరీ చీకటిగా ఉంది.

కర్ర మీద వొంగి మంచం మీద మనిషిని చేత్తో తట్టి లేపింది.

"ఎవరూ?" అంటూ లేచిందామె.

"నేనేలే!' చెప్పింది చెన్నమ్మ.

స్వరాన్ని గుర్తుపట్టింది ఆమె, "నువ్వంటనే అమ్మీ!" అంటూ లేచి కూచుంది. "యియ్యాల కాడొచ్చినవ్. రాయిరప్పా తట్టుకొని కింద బడ్తే ఏం గావాల!" అంది.

"కాలో సెయ్యో యిరిగితే మంచంలో బడ్తా. నాల్రోజులు కూడు నీల్లుగ్గబడ్తే పానాలు బోతయ్. యీ పాడులోకం సూసే బాద తప్పుద్ది" చెప్పింది.

"సాల్సాల్లే" మందలించింది ఆమె. "కూకో..." అంది.

"పనుంది. ఇంట్లోకి పోదాంరా!"

మెల్లిగా లేచి నిల్చుంది ఆమె.

ఈ గుసగుసల సవ్వడికి రంగన్నకు మెలకువ వచ్చింది. ఇంట్లో కెల్తోన్న ఇద్దరు తల్లుల్నీ చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు. బుడ్డి ముట్టించి అడ్డగోడమీద పెట్టి దాని ముందు నిల్చుని ఉన్న ముసలాల్లిద్దర్నీ అబ్బురంగా చూస్తూ లేచి కూచున్నాడు. మెల్లిగా వాకిట్లోకి నడిచాడు.

"అక్కా! యియిగో... యియ్యి దీస్కో.." పైట ముడి విప్పి ఆమె ముందుకు చాస్తూ అంటోంది చెన్నమ్మ.

"యాంటియే...?"

"నా సేతి కడేలులే."

"ఎందుకూ?" విస్తుబోతూ అడిగింది.

"యి యి దీసుకొని రంగన్నకు జెప్పి కేసు కొట్టేయించమను."

"యాందమ్మే నువు జెప్పేది?"

"యీ కడేలమ్మి లాయరుకిస్చే రంగన్నోల్లకు సిచ్చేయిస్చుడంట. లాయరు జెప్పిండని మా సుబ్బిగాడన్నెడు. నా సేతి కడేలమ్మి ఏనా బట్టల బొక్కన్నో కొట్టి రంగన్నకు సెడ్డజేసేది నాకు నచ్చలే. ఆ కడేలు మీకిస్చే 'అసలు కేసే లేకుండా కొట్టేయించరా' అని వచ్చినా. ఇద్దర్లో ఎవురికి సిచ్చె బడినా నేన్దట్టుకోలే నక్కా! ఎవురూ ఓడొద్దూ. ఎవురూ గెల్సొద్దు. ఓడినా గెల్సినా 'పగ'లు కలకాలముంటయ్. యీడికే సంసారాలు నాశినమైనయ్. అక్కా! నీకు దండంబెడ్తా. యీ కడేల్దీసుకొని కేసు కొట్టేయించమను" అంది కడియాలను అక్కచేతిలో పెడుతూ గద్గదంగా.

ఆమె నిలువునా కరిగిపోయింది.

"అమ్మో! ఎన్ని కట్టాలొచ్చినయే తల్లీ!" అంటూ చెల్లెల్ని వాటేసుకొని బావురుమంది.

చూస్తోన్న రంగన్న గుండె కూడా చెమ్మగిల్లింది. ఎండిపోతోన్న తమ బతుకుల మీదికి చివరితడిలా ఆమె వచ్చినట్లనిపించింది.

కడియాలను అందుకొని చెల్లెలి చేతులకు తొడుగుతోన్న అమ్మకేసి ఆ తడికళ్ళతో చూశాడు రంగన్న.

◆ *'నేత్రం' త్రైమాస పత్రిక, ఏప్రిల్ – జూన్, 1995* ◆